

El Consell d'Europa i l'aprenentatge
de llengües modernes

per Isidor Marí

Cap del Servei d'Assessorament Lingüístic
de la Generalitat de Catalunya

1. Breu història del Projecte "Langues Vivantes".
2. Principis del sistema d'aprenentatge de llengües
  - 2.1. Anàlisi de les necessitats
  - 2.2. Especificació dels objectius
  - 2.3. Mètodes d'aprenentatge
  - 2.4. Elaboració de materials
  - 2.5. Avaluació
  - 2.6. Formació d'ensenyants.
3. Experiències pilot
  - 3.1. Extraescolars
  - 3.2. Escolars
  - 3.3. Universitàries.
4. Intercanvi d'informació i marc de cooperació.

EL CONSELL D'EUROPA I L'APRENENTATGE DE LLENGÜES MODERNES.

Per Isidor Marí,
Cap del Servei d'Assessorament Lingüístic
de la Generalitat de Catalunya.

El tema amb què ha estat anunciada aquesta taula rodona --Incidència a Europa de les llengües en l'àmbit educatiu-- és d'una amplitud que sobrepassa de molt les meves possibilitats. Em limitaré, per tant, a tractar dels treballs del Consell d'Europa en la promoció de l'aprenentatge de llengües modernes, confiant que els altres participants aportaran punts de vista que contribueixin a completar el panorama.

D'altra banda, em sembla necessari precisar que tractaré d'aquest tema no pel fet de ser un profund coneixedor del Consell d'Europa i de les seves activitats, sinó perquè he pogut comprovar en la pràctica la utilitat dels plantejaments d'aquest organisme europeu pel que fa a l'aprenentatge de llengües (en concret, per a l'ensenyament del català als adults), gràcies a la col.laboració establerta entre el nostre Servei d'Assessorament Lingüístic i els experts del Projecte de Llengües Modernes del Consell d'Europa en la realització del curs multimèdia de català "Digui, digui...".

He cregut convenient de completar la meva exposició, forçosament breu, amb una exposició de materials i publicacions del Projecte de Llengües Modernes del Consell d'Europa, que podreu veure al llarg d'aquestes jornades. D'altra banda, amb la documentació que us ha estat distribuïda hi trobareu la Recomanació R(82) 18 del Comitè de Ministres als Estats membres, relativa a les llengües modernes, l'última presa de posició oficial de l'organisme europeu sobre aquest tema.

Tal com heu vist en el guió que us ha estat distribuït, la meua intervenció es dividirà en quatre parts. En la primera, faré una breu història del Projecte "Langues Vivantes" del Consell d'Europa. La segona presentarà els principis en què es

fonamenta el plantejament de l'organisme europeu per a l'aprenentatge de llengües. La tercera part us informará d'algunes experiències pilot. Finalment, la quarta part es dedicarà a presentar-vos el marc de cooperació proposat pel Consell d'Europa en aquest camp.

Al llarg de la meva presentació, seguiré el report Langues vivantes (1971-1981), publicat pel mateix Consell d'Europa. Us hi remeto per a una visió més detallada i autoritzada dels punts que tractaré.

1. BREU HISTÒRIA DEL PROJECTE "LANGUES VIVANTES".

Els orígens d'aquest projecte es remunten a 1971, quan el Comitè de l'Educació Extraescolar del Consell d'Europa reuneix un grup d'experts per plantejar l'aprenentatge de llengües en el marc de l'educació permanent i, en concret, la possibilitat d'adoptar un sistema d'unitats capitalitzables vàlid per a diverses llengües.

D'aquest enfocament inicial sorgeixen les publicacions "funcionals" del projecte: Systems Development in Adult Language Learning (1973), el Threshold Level (1975) i el Niveau Seuil (1976).

La institucionalització del Projecte té lloc a continuació, el 1977, com a projecte núm. 4 del Consell d'Europa, amb una durada que s'estendria fins al 1981.

La filosofia subjacent en aquest Projecte es fonamenta en la realitat plurilingüe d'Europa, un mosaic de llengües i cultures que, com diu la Recomanació abans al·ludida, constitueix un patrimoni que cal salvaguardar i desenvolupar, com a font d'enriquiment i de comprensió recíproques. Afavorir la comunicació, la mobilitat i la cooperació de tots els europeus i evitar prejudicis i discriminacions són, doncs, els objectius primordials enunciat.

Concebut, com hem dit, en el marc de l'educació permanent, aquest projecte considera que l'educació és un procés que dura tota la vida i del qual l'ensenyament organitzat sols és una part.

Es proposa, doncs, tenir en compte la mobilitat social, geogràfica i professional dels aprenents, les mutacions socials i tecnològiques que han d'afrontar i la necessitat d'atendre especialment els grups més desfavorits.

En funció d'això, cadascú ha de poder organitzar el seu propi aprenentatge, el qual sempre ha d'estar centrat en les necessitats i motivacions de cada aprenent i enfocat de forma no directiva, concedint un especial valor a l'autoaprenentatge i l'autoavaluació.

L'adaptació flexible als canvis en l'ocupació exigeix que la formació professional sigui concebuda com un tronc comú susceptible de diferents especialitzacions. L'educació, a més, ha d'aspirar a estar a l'abast de tothom, de forma que tots puguin desenvolupar les seves aptituds: cal, doncs, combatre els desavantatges geogràfics i socials i tendir a abolir les barres entre el temps de treball i el lleure.

La trajectòria del projecte núm. 4 era prou important, quan el febrer de 1982 tingué lloc la Conferència final de balanç. A més dels Nivells Llindar (especificacions dels objectius del primer nivell d'aprenentatge) per a l'anglès i el francès, als quals hem fet abans referència, ja havien aparegut els corresponents a l'alemany, al castellà i l'italià, i es trobaven en projecte els del danès i el català.

Cal subratllar i agrair el viu interès que els responsables europeus del Projecte van dedicar a la llengua catalana. En són una mostra les referències de la Recomanació R(82) 18 a les 11 llengües no estatals i el fet que el curs multimèdia "Digui, digui..." hagués estat assumit com a experiència pilot del pro-

grama següent (el núm. 12, que s'estén fins a 1988). D'altra banda, un dels tallers del Consell d'Europa per a formadors de professorat de l'any 1985 ha estat encomanat al nostre Servei i ha reunit especialistes de tot Europa per analitzar el procés de realització dels cursos multimèdia i les seves implicacions socioculturals.

2. PRINCIPIS DEL SISTEMA D'APRENTATGE DE LLENGÜES.

El sistema d'aprenentatge de llengües propugnat pel Consell d'Europa es funda, com hem dit, en les necessitats de l'aprenent i en el desenvolupament de la seva autonomia. D'aquest plantejament se'n deriven tota una sèrie de conseqüències pràctiques que detallarem en els apartats següents.

2.1. Anàlisi de les necessitats.

Tal com han exposat R. Richterich i J.L. Chancerel a L'identification des besoins des adultes apprenant une langue étrangère (1978), cal entendre de manera àmplia la noció de necessitats, que comprèn tots els modes d'utilització de la llengua en les situacions de la vida quotidiana, però també els necessaris per a l'expansió personal i social de l'aprenent i el desenvolupament de la seva capacitat i la seva autonomia d'aprenentatge. Cal, a més d'analitzar les necessitats de l'aprenent individual, tenir en compte les dels grups socials a què pertany i del marc organitzatiu i institucional en què l'aprenent es mou. D'altra banda, cal considerar les necessitats tant des del punt de vista objectiu com des de la manera com les viu subjectivament l'aprenent.

Aquesta anàlisi, per tant, s'entén com la identificació i el control continuats de les necessitats, les motivacions, les característiques i els recursos de totes les parts implicades en el procés d'aprenentatge, acompanyada de la imprescindible flexibilitat del programa per adaptar-se als canvis de necessitats apreciats en el curs de l'aprenentatge.

Vull deixar constància de la utilitat d'aquest plantejament i de les eines d'anàlisi de necessitats, que vam poder constatar en l'elaboració de l'enquesta preparatòria del nostre programa multimèdia, Les expectatives d'ús, actituds i necessitats lingüístiques entre la població adulta de l'aglomeració urbana barcelonina (1983).

2.2. Especificació dels objectius.

El sistema d'especificació dels objectius d'aprenentatge de llengües és potser l'aportació més influent del Projecte "Langues Vivantes". Es tracta del model anomenat Nivell Llindar, centrat en una concepció sociolingüística comunicativa (nociónal/funcional) i no gramatical dels objectius, partint de la teoria dels actes de paraula.

Encara que el model ha estat inicialment concebut per al nivell més elemental de coneixements generals d'una llengua, la seva estructuració en rols, àmbits d'ús, temes, nocions, i funcions és aplicable a altres nivells superiors.

Un cop més puc donar fe de la utilitat d'aquest enfocament, més explícit i pràctic que cap altre que jo conegui, com hem pogut comprovar en l'elaboració del Nivell Llindar per a la llengua catalana -coordinada, com tot el programa multimèdia, per Joan Melcion-.

2.3. Mètodes d'aprenentatge.

Tot i que en aquest aspecte els experts del Consell d'Europa preconitzen un cert eclecticisme (i no un exclusivisme), que permeti adaptar-se a les característiques de l'aprenent (edat, intel·ligència, estudis, experiència cultural), no cal entendre tampoc que el relativisme metodològic sigui absolut.

La idea de classe magistral és clarament rebutjada, així com els exercicis gramaticals com a única forma de treball. La uti-

lització intensa de la llengua en el procés d'aprenentatge, en jocs de rols i altres tècniques que afavoreixin la participació activa dels aprenents són els criteris recomanats, així com el desenvolupament progressiu de l'autonomia dels aprenents.

Tot això, subratllant la necessitat d'evitar els dogmatismes metodològics i les falses panacees innovadores.

2.4. Elaboració de materials.

Del que acabem de dir es dedueix, òbviament, que no hi ha un sol curs tipus, segons els experts del Consell. Els elements comunicatius (nacionals/funcionals) poden integrar-se de manera útil amb altres organitzacions estructurals o temàtiques dels continguts d'aprenentatge.

El que sí que promou activament el Consell d'Europa és la interacció i la cooperació internacional dels organismes que s'ocupen de produir materials d'aprenentatge.

D'altra banda, un dels aspectes destacats és la recomanació d'adoptar sistemes multimèdia d'aprenentatge quan el públic destinatari és molt extens i dispers. És evident que aquesta mena de destinataris, difícilment accessibles per altres mitjans, compenen el cost elevat de producció dels materials àudio-visuals.

Aquest és una altre dels punt en què puc acreditar els excel·lents resultats del plantejament de l'organisme europeu. Gràcies a una amplíssima col.laboració de la societat catalana, el curs multimèdia "Digui, digui..." va permetre posar el català a disposició de centenars de milers d'aprenents cada curs, unes deu vegades més que els assistents a classes (tot i l'eficàcia superior de l'aprenentatge en presència respecte al fet a distància).

2.5. Avaluació.

Pel que fa a aquest punt, el Consell d'Europa intervé sobretot com a vehiculador d'intercanvis d'experiències en proves de classificació, de progrés o d'assoliment, així com també fomenta el desenvolupament de sistemes d'autoavaluació (v.M. Oskarsson, Approaches to Self-assessment in Foreign Language Learning, 1978).

2.6. Formació d'ensenyants.

L'actuació més notable del Consell d'Europa en aquest front ha estat l'organització cada any d'un nombre ben considerable de Tallers de formació, centrats en temes monogràfics i destinats no directament als professors, sinó als formadors d'ensenyants, a fi d'aconseguir un efecte multiplicador.

Són factors comuns en aquest Tallers l'interès per afavorir un canvi de rol i d'actituds entre els ensenyants, a fi que actuïn més com a orientadors que de manera directiva, i la promoció d'un enfocament comunicatiu de la llengua i el seu aprenentatge, més centrat en l'adquisició del domini pràctic, de l'ús del codi i no del codi en si mateix.

3. EXPERIÈNCIES PILOT.

Les experiències pilot promogudes i seguides pel Consell d'Europa al llarg del Projecte núm. 4 "Langues Vivantes" es distribueixen en tres sectors:

a) Extraescolars. Sobresurten en aquest camp les col.laboracions amb les Universitats Populars Alemanyes (Volkshochschulen) i el seu sistema de certificats internacionals d'idiomes (ICC, International Certificate Conference); les actuacions amb els Eurocentres i les experiències en l'ensenyament de llengües a migrants (per exemple, amb el CREDIF francès).

Pel que fa a l'organització de sistemes multimèdia d'aprenentatge, la realització més coneguda en què intervingué el Consell d'Europa va ser el curs Follow Me. Una experiència que -salvant totes les distàncies en el marc d'aprenentatge- va continuar el projecte català "Digui, digui...".

Els Tallers de formació d'ensenyants a què abans fèiem referència es poden considerar també vinculats, almenys majoritàriament, a aquest sector d'experiències extraescolars.

b) Escolars. Potser la realització més notable en aquest sentit és l'adaptació del Niveau Seuil francès per a contextos escolars. Aquesta i altres experiències mostren la utilitat del model dels Nivells Llindar dins del sistema educatiu, per la comparabilitat que ofereixen en els nivells de coneixements assolits en diverses llengües i per la rendibilitat de l'enfocament comunicatiu en comparació amb altres d'exclusivament centrats en textos clàssics o literaris.

c) Universitàries. Es pot destacar en aquest terreny alguna experiència d'ensenyament de llengües per a propòsits específics (LSP, Language for Special Purposes) en instituts politécnics, que mostren la utilitat dels enfocaments comunicatius del Consell més enllà del Nivell Llindar.

4. INTERCANVI D'INFORMACIÓ I MARC DE COOPERACIÓ INTERNACIONAL.

Els reduïts mitjans -humans i econòmics- amb què compta el projecte de llengües modernes del Consell d'Europa no li permeten gran cosa més que actuar com a punt de trobada per a iniciatives similars i com a catalitzador de col.laboracions entre experts de diferents països. A part de les publicacions efectuades directament pel Consell o per editorials col.laboradores (Hatier, Pergamon), i dels bancs de dades EUDISED i EURYDICE, l'assessorament dels experts del projecte té un valor que sobrepassa de molt la simple quantificació pressupostària. Insisteixo que en podem donar fe després de la partici

pació del director del Projecte, John Trim, i de Tony Fitzpatrick en el nostre programa multimèdia. Sense ells el nostre treball hauria estat molt més difícil i molt menys reeixit.

Espero almenys, amb aquesta breu presentació de les tasques del Consell d'Europa en l'ensenyament de llengües, haver-vos incitat a contactar-hi en emprendre algun projecte rellevant en aquest camp o, simplement, a conèixer un dels focus més interessants de renovació en la didàctica de les llengües modernes.

Gràcies per la vostra atenció.